

System rekomendacji.
Standardy i kryteria oceny jakości
programów profilaktycznych
i promocji zdrowia psychicznego
w ramach systemu rekomendacji

STANDARTY I KRYTERIA OCENY JAKOŚCI PROGRAMÓW PROFILAKTYCZNYCH I PROMOCJI ZDROWIA PSYCHICZNEGO W RAMACH SYSTEMU REKOMENDACJI

1. Ogólne dane o programie

Nazwa programu

Autorzy programu

Organizacja / instytucja odpowiedzialna za program

Organizacje / instytucje do tej pory realizujące program

Rodzaj programu

Promocja zdrowia psychicznego

Profilaktyka uniwersalna

Profilaktyka selektywna

Profilaktyka wskazująca

Inne

2. Okres od wdrożenia programu

Standard

Program powinien przedstawiać doświadczenia związane z przynajmniej rocznym przebiegiem realizacji. Programy dopiero zaplanowane lub wdrożone w okresie krótszym niż jeden rok nie mogą ubiegać się o rekomendację.

Kryteria oceny:

- Program realizowany dłużej niż rok

3. Opis zjawiska / problemu

Standard

Przedstawiony opis definiuje naturę i rozmiar zjawiska, którego dotyczy program, identyfikuje grupę docelową programu, czynniki ryzyka oraz czynniki chroniące. W przypadku programów o zasięgu lokalnym, odpowiadającym specyficznym potrzebom danej społeczności, niezbędne jest również przedstawienie diagnozy sytuacji lokalnej.

Diagnoza powinna przedstawiać dane umożliwiające sformułowanie problemu. Dane powinny być aktualne, tzn. obejmować możliwe najnowsze dostępne badania, adekwatne do zasięgu programu (np. dla programu lokalnego – dane z poziomu lokalnego, a nie ogólnopolskiego) oraz dotyczyć populacji, do której jest skierowany program. Diagnoza powinna wskazywać źródła przytaczanych danych.

Na podstawie diagnozy powinien być sformułowany problem. Pomiedzy zidentyfikowanymi potrzebami a zdefiniowanym problemem, powinien istnieć jasny związek.

Kryteria oceny:

- Właściwy dobór danych (adekwatny do zasięgu, aktualne, specyficzne dla populacji)
- Problem jasno sformułowany
- Problem wynika z przedstawionych danych
- Grupa docelowa określona
- Czynniki ryzyka / czynniki chroniące określone

4. Cele programu: ogólny / szczegółowe

Standard

Cel ogólny programu powinien być odpowiedni (adekwatny) do zidentyfikowanego problemu, tzn. dotyczyć modyfikacji lub zmiany sytuacji niepożądananej na pożądaną albo utrzymania czy poprawy sytuacji aktualnej ocenianej jako pozytywna.

Cel szczegółowy (cel pośredniczący) dotyczy modyfikacji lub zmiany wybranych aspektów problemu lub zjawisk / stanów, co przyczynia się do osiągnięcia celu głównego.

Cel ogólny i cele szczegółowe powinny:

- odnosić się do grupy docelowej programu (S – specific)
- być sformułowane w formie mierzalnych rezultatów (M – measurable)
- być sformułowane w formie oczekiwanej zmiany (A – action-oriented)
- być realistyczne, możliwe do osiągnięcia (R – realistic)
- być możliwe do osiągnięcia w czasie przewidzianym na realizację programu (T – timed)

Kryteria oceny:

- Sformułowany cel ogólny
- Sformułowane cele szczegółowe
- Cele są specyficzne
- Cele są mierzalne
- Cele są adekwatne (znacząca zmiana)
- Cele są realistyczne
- Cele są terminowe (określone w czasie)

5. Założenia programu

Standard

Przedstawiono wyjaśnienie mechanizmu osiągnięcia celu programu, uzasadnienie wyboru konkretnego sposobu rozwiązania problemu. Program

jest oparty na modelach teoretycznych / teoriach, których skuteczność w odniesieniu do rozwiązywania problemu została potwierdzona w literaturze naukowej lub sprawdzona w praktyce.

Kryteria oceny:

- Hipoteza oparta na wcześniejszych doświadczeniach autora
- Hipoteza potwierdzona wynikami ewaluacji innych, podobnych programów
- Hipoteza oparta o sprawdzony model (modele) teoretyczny

6. Odbiorcy programu (grupa docelowa)

Standard

Grupa docelowa i bezpośredni odbiorcy programu zostali wybrani na podstawie dokonanej oceny sytuacji początkowej i prawidłowego sformułowania problemu.

Program określa kryteria kwalifikacyjne grupy docelowej / odbiorców programu, a także kryteria wykluczające udział w programie. W przypadku programów kierowanych do wybranych grup populacji ogólnej lub przeznaczonych do realizacji w określonym środowisku lokalnym (np. jedna gmina) opisana jest wielkość grupy docelowej.

Kryteria oceny:

- Grupa docelowa określona
- Określone kryteria kwalifikacji
- Określone kryteria wykluczenia
- Określona wielkość grupy docelowej

7. Wskaźniki

Standard

Określony jest rodzaj danych mierzących sukces / postęp w programie. Wskaźniki powinny odnosić się i być adekwatne do celów: głównego i szczegółowych oraz planowanych efektów programu. Mogą dotyczyć realizacji poszczególnych działań programu. Wskaźniki powinny być mierzalne przy użyciu metod i narzędzi ilościowych lub opisane jakościowo.

Kryteria oceny:

- Wskaźniki dotyczą celów
- Wskaźniki dotyczą działań
- Wskaźniki mierzalne
- Wskaźniki adekwatne do celu i planowanych efektów

8. Działania

Standard

Zaplanowane w programie działania są szczegółowo opisane; ich rodzaj, długość i intensywność są określone i uzasadnione specyfiką grupy docelowej oraz osiągnięciem celu głównego i celów szczegółowych.

Kryteria oceny:

- Działania są szczegółowo opisane w mierzalnych terminach
- Rodzaj, intensywność, długość działań są odpowiednie do specyfiki grupy docelowej
- Rodzaj, intensywność, długość działań są odpowiednie do celu / efektu

9. Nakłady

Standard

W programie uwzględnione i opisane są nakłady odpowiednie (pod względem ilościowym i jakościowym) do rozmiaru i rodzaju zaplanowanych działań oraz specyfiki programu (grupy docelowej).

Nakłady obejmują kadre realizatorów, koordynatora, materiały pomocnicze dla uczestników, podręczniki dla realizatorów.

Kryteria oceny:

- Nakłady rzeczowe (materiały) są odpowiednie do rodzaju programu
- Nakłady osobowe (kadra) są odpowiednie do rodzaju programu

10. Sposób implementacji

Standard

Rekomendowany sposób wdrożenia projektu powinien uwzględniać:

- zapewnienie nadzoru nad jakością poprzez np.: koordynację, cykliczne spotkania realizatorów, odpowiednie materiały
- prowadzenie monitoringu
- wprowadzanie zmian w programie w efekcie ewaluacji procesu
- system szkolenia realizatorów
- współpracę z lokalną społecznością i/lub organizacjami

Kryteria oceny:

- Zapewniony nadzór nad jakością
- Wszystkie aspekty i działania programu mają zapewnione odpowiednie nakłady
- Prowadzony monitoring
- Uwzględnianie wyników ewaluacji procesu

- Zaplanowany system szkolenia
- Wdrożony system szkolenia

11. Ewaluacja procesu

Standard

Ewaluacja procesu jest standardem minimalnym. Może dotyczyć:

- jakości implementacji
- satysfakcji uczestników

Jest oparta na analizie wskaźników realizacji działań. Opisane są: harmonogram zbierania danych, osoby badane, metody, narzędzia i wyniki ewaluacji.

Kryteria oceny:

- Plan ewaluacji z opisem metodologii
- Ewaluacja przeprowadzona
- Wyniki ewaluacji procesu

12. Ewaluacja formatywna

Standard

Wyniki ewaluacji formatywnej służą opracowaniu końcowej wersji programu, którego skuteczność powinna być badana w trakcie ewaluacji wyników.

Przy opisie programu ewaluacja formatywna może być pominięta, jeżeli przeprowadzona została ewaluacja wyników.

Kryteria oceny:

- Plan ewaluacji z opisem metodologii
- Ewaluacja przeprowadzona
- Wyniki ewaluacji formatywnej

13. Ewaluacja wyniku

Standard

Poprawna metodologicznie ewaluacja wyników została przeprowadzona.

Mogła być również przeprowadzona ewaluacja wyników nie spełniająca kryteriów RCT.

Opis metodologii badawczej powinien zawierać informacje na temat:

- schematu badawczego, w tym: sposobu doboru grupy (eksperymentalnej i porównawczej) wielkości próby,
- badanej populacji – wiek, płeć, charakterystyka pod względem innych cech istotnych z perspektywy analizowanych zmiennych
- narzędzi i procedur zbierania i analizy danych

Źródła danych oraz narzędzia zbierania danych dotyczących wskaźników, powinny być jasno określone i opisane. Preferowane są narzędzia

standardowe. Narzędzia „autorskie” powinny być skonstruowane w sposób poprawny pod względem metodologicznym.

Kryteria oceny:

- Ewaluacja – plan
- Ewaluacja – przeprowadzona
- Ewaluacja wewnętrzna
- Ewaluacja zewnętrzna
- Opis zastosowanego schematu badawczego
- Opis badanej populacji
- Opis narzędzi i procedury zbierania danych
- Opis metody analizy danych
- Wyniki ewaluacji

14. Źródła informacji na temat programu

Standard

Dodatkowe informacje na temat programu zostały upowszechnione / są dostępne.

Źródła informacji mogą obejmować m.in.: publikacje w pismach naukowych i o charakterze edukacyjnym, prasie branżowej, a także publikacje za pośrednictwem Internetu.

Kryteria oceny:

- Publikacje popularne
- Publikacje naukowe
- Publikacje w internecie

15. Możliwość upowszechnienia programu

Standard

Program został poddany ewaluacji procesu oraz wyniku. Rezultaty badań zostały opublikowane. Osiągnięty został przynajmniej jeden pozytywny rezultat odnośnie rozwiązania / modyfikacji problemu.

Dokumentacja programu (narzędzia, materiały, raporty) jest opracowana i udostępniona w formie publikacji.

Program ma opracowany plan szerokiej implementacji obejmujący m.in. nadzór nad jakością. Szczegółowe wytyczne odnośnie kwalifikacji kadry są sformułowane. Przygotowany jest system szkolenia realizatorów lub jego założenia (jeśli wdrożenie programu wymaga szczególnego przygotowania). Program posiada materiały niezbędne do jego realizacji tj. podręczniki.

Program może być kontynuowany po zaprzestaniu wsparcia np. centralnego (stabilność).

Kryteria oceny:

- Dokumentacja programu w formie publikacji
- Przeprowadzona ewaluacja procesu (raport)
- Przeprowadzona ewaluacja wyniku (raport)
- Pozytywne rezultaty
- Opracowany plan implementacji
- Wytyczne dotyczące kadry
- System szkolenia kadry
- Stabilność programu

